

Stručni rad

VJEŠTINE OPISMENJIVANJA DJECE PREDŠKOLSKE DOBI

Jelka Kralj

Osnovna šola Vojnik, Prušnikova ulica 14, 3212 Vojnik

Sažetak

Djeca su od rođenja kod kuće i u okruženju izložena raznim obrascima čitanja i pisanja, stoga razvoj pismenosti treba započeti vrlo rano. Djeca se opismenjuju ne samo promatranjem odraslih u individualnim komunikacijskim aktivnostima, već samo vlastitim pokušajima čitanja, pisanja, govora i slušanja. Da bi se djeca uspješno opismenjivala u školi, za to moraju biti pripremljeni temelji koje grade roditelji, ali i odgajatelji u vrtiću tijekom cijelog predškolskog razdoblja.

Ključne riječi: pismenost, djeca, vrtić

1.Uvod

Pismenost je doživotni proces. Djeca se vrlo rano susreću sa šarenim simbolima i pisanjem, jer ih simbolički svijet znakova okružuje, da tako kažem, od rođenja. Opismenjavanje je proces u kojem se pojedinac osposobljava za čitanje i pisanje raznih tekstova, pomaže si u njima u svakodnevnom životu i zna se njima koristiti. „To je složen proces čija je osnovna faza početno opismenjavanje. Ovaj koncept uključuje: pripremu za čitanje i pisanje, sustavno čitanje i učvršćivanje slova, kao i razvijanje i uvježbavanje tehnika čitanja i pisanja. Priprema za opismenjavanje odvija se u vrtiću i uključuje upoznavanje s funkcijom čitanja uz čitanje i gledanje slikovnica s odraslom osobom, razvijanje govora, pretvaranje riječi u glasove, točan izgovor riječi i glasova, razvijanje grafomotorike i orijentacije [na sebi, u prostoru, na papiru] i vještine slušanja. Većinom se razvoj pismenosti predškolskog djeteta odvija spontano i neprimjetno tijekom svakodnevnih događanja.

2.Srednji dio

Na kraju predškolskog razdoblja djeca bi trebala razviti sljedeće vještine predčitanja i pisanja:

- poznavati različite vrste slikovnog i tekstualnog materijala,
- odvojiti slikovni i slovni dio u lektiri,
- čitati i razumjeti pročitani ili ispričani sadržaj,
- pripovijedati samostalno,
- kreirati različite grafičke i slikovne poruke,
- poznavati različite izvore informacija.

Za razvoj vještina pred čitanja i pred pisanja prikladne su aktivnosti koje jačaju grafičku i fonološku svijest djece te aktivnosti za razvijanje grafo motorike [vještina prstiju i šake, sposobnost vizualno-motoričke koherentnosti] i sposobnosti uočavanja prostora i orijentacije u to [3]. Vještine pred pisanja [grafo motoričke vježbe] uključuju vježbe za koordinaciju [oko - ruka] i vježbe za uočavanje prostornih odnosa [na vlastitom tijelu, zatim u okolini]. Već u predškolskom razdoblju djeci treba ponuditi drugačiji grafikon motoričke aktivnosti, s kojim će razvijati vještine pisanja. Vještine pisanja su graf motoričkih sposobnosti, a razvijaju ih djeca vježbama koje su priprema za pisanje: pravilno držanje olovke, crtanje poteza bez pretjeranog pritiska, pravilni potezi slijeva nadesno i odozgo prema dolje, pravilni potezi linija [ravno : vodoravno, okomito, koso; krivulje: izlomljene, vijugave, zatvorene, polukružne], crtanje, slikanje i kontinuirani uzorci. Razvoj vještina pisanja u nastavnom planu i programu vezan je uz područje kretanja, gdje nalazimo dva važna cilja: razvoj prstiju [fine motorike] i razvoj koordinacije odn. koherentnost pokreta [3]. Djeca počinju pisati prije nego što nauče pisati pojedinačna slova. Ovo pisanje, koje je zapravo škakljivo, odražava određene aranžmane pisanog jezika. Pouke vezane uz tisak odnose se na pravila korištenja i

funkcije tiska. Djeca uče da priču ili bajku učimo iz tiska – a ne samo iz slika. Važno je da dijete ima što više mogućnosti za kontakt s govornim i pisanim jezikom u smisljenoj vezi; dok čitamo priču, razgovaramo o rukovanju knjigom [3].

Grafička i glasovna svijest važni su za razvoj vještina prije čitanja. Djeca razvijaju sposobnost vizualnog razlikovanja prije imenovanja slova i poznavanja abecede, kao i prije glasovne svijesti. Prilikom razvijanja grafičke svijesti, djetetova se pažnja usmjerava na grafičke karakteristike tiskanih slova i riječi, na razlikovanje sličnih slova i riječi i njihovu orijentaciju. Fonološka svijest omogućuje djetetu razlikovanje vokalnih elemenata u riječima i razlikovanje sličnosti i razlika između tih elemenata. Svijest da se izgovorena riječ može usporediti s njezinim glasovnim sastavnicama polazište je za djetetovo stjecanje fonološke svijesti. Ako djeca razviju fonološku svijest, kasnije razumiju abecedni princip. Razvijamo glasovnu svijest u raznim aktivnostima igranja riječi, npr. prepoznavanje duljine riječi i razlikovanje dugih i kratkim riječima, dijeljenje riječi na slogove i glasove, spajanje slogova i glasova u riječi, oduzimanje, zbrajanje i zamjena slogova i glasova u riječima te prepoznavanje i tvorba rima i aliteracija. Rime značajno utječu na razvoj djetetova svijest o glasovima koji čine riječi.

Prije nego što djeca postanu čitatelji i pisci, ona su govornici i slušatelji. U predškolskom razdoblju vještine govora i slušanja ključne su za kasnije čitanje i pisanje. Od raznih aktivnosti u vrtiću koje se odnose na razvoj ranog opismenjavanja, djecu posebno zanimaju aktivnosti s dječjim knjigama, posebice čitanje zajedno s odgajateljem, koje ima pozitivan učinak samo ako je kvalitetno i uključuje npr. razgovor uz knjigu, postavljanje otvorenih pitanja, traženje različitih oblika prikaza književnog sadržaja [npr. simbolička igra, crtež]. Zajedničko čitanje odgajatelja i djece u vrtiću učinkovito je ako odgajatelj djeci čita naglas, s odgovarajućom intonacijom i promjenom glasa te smislenim naglascima [6]. U aktivnostima zajedničkog čitanja knjiga djeca usmjeravaju svoju pozornost na grafičke karakteristike teksta, a uz slušanje i vizualno praćenje razvijaju grafičku i fonološku svijest [2]. Slikovnice su najbolje za djecu predškolske dobi. Dijete doživljava tekst bajke zajedno s ilustracijama. Dobre ilustracije su bogate i detaljne tako da možemo pričati o nečem drugom. Tekst može biti mali, mora biti predvidljiv kroz ritam, rima ili logiku kako bi se djetetu olakšalo samostalno "čitanje". Čitanje knjiga, međutim, samo je jedna od aktivnosti čitanja. Autorica predlaže: crtanje crteža i smišljanje priče o njemu, čitanje novina i stripova, igranje slovima uz rubove novina, čitanje dječjih časopisa, pisanje pisma, listanje kataloga i fotoalbuma [7]. U čitalačkoj manifestaciji u vrtiću odgajatelj na temelju jasno definiranih ciljeva prepoznaju i vode računa o dječjim literarnim interesima, ali ih i razvijaju nudeći im tekstove za koje djeca spontano ne pokazuju interes. U prepoznavanju i razvijanju literarnih interesa međusobno surađuju u stručnim skupinama u izradi popisa preporučene literature i odabiru metoda za razvijanje razgovora o pročitanoj, a povezuju se i s roditeljima u razvijanju obiteljske pismenosti. Uzimaju u obzir osnovna načela čitalačke manifestacije: načelo demokratičnosti [svako dijete treba ispričati kako doživljava tekst, izraziti svoje ideje o pročitanoj], načelo vođenja [odgajatelj postavljanjem pitanja i kreiranjem zadataka čitanja].], tekstovi], načelo među tekstovima [čitanje novog teksta odgajatelj povezuje s prethodnim književnim i estetskim iskustvima, povezuje čitanje u vrtiću i obiteljsko čitanje, potiče djecu na ponovno stvaranje povezanosti tekstova, isti se tekst može čitati više puta i s različitim dobnim skupinama djece.

3.Zaključak

Razvoj pisanog jezika odvija se u nekim fazama, u kojima moramo razmotriti različite teorije o tome kako dijete otkriva pisani jezik, kako se razvija čitanje i pisanje, kakav je razvoj govora djece predškolske dobi i koje perceptivne sposobnosti utječu na učenje čitanja. i napiši. Ne bismo trebali tjerati dijete na aktivnosti koje ne želi i za koje vjerojatno još nije spremno. Dok dijete ne poželi naučiti pisati, potičemo ga raznim didaktičkim igrama, vježbama i poticajnim okruženjem koje će konsolidirati potrebne govorne, jezične i grafičke motoričke sposobnosti koje će mu omogućiti učinkovito napredovanje u pisanju. "Dakle, dijete piše što može, pa većina istraživača smatra da je pisanje originalno u predškolskoj dobi, iako nitko ne poriče povezanost s čitanjem" [8]. Treba imati na umu da dijete mora izraziti želju da samostalno piše. Posao roditelja i odgojitelja je poticati djecu.

4.Literatura

- [1.]Cotič in Vida Medved Udovič in Sonja Starc. Razvijanje različnih pismenosti. Koper: Univerza na Primorskem Znanstveno–raziskovalno središče, Univerzitetna založba Annales,
- [2.] Domicelj, M. [2003]. Vrtec – okolje, ki spodbuja. V: Marina Blatnik Mohar. Beremo skupaj. Ljubljana: Mladinska knjiga .
- [3.]Grginič, M. [2008]. Vsak po svoji poti do pismenosti. Mengeš: Izolit.
- [4.]Jurišič, B. D. [2003]. Naučimo se pisati. V: Margareta Dolinšek-Bubnič. Lahko vzgoji uspešnega otroka?. Ljubljana: Epta.
- [5.]Kranjc, S. in Saksida, I. [2001]. Jezik. V: Ljubica Marjanovič Umek. Otrok v vrtcu: priročnik h Kurikulu za vrtce. Maribor: Obzorja.
- [6.]Marjanovič Umek, L. in Zupančič, M. [2006]. Psihologija otroške igre: od rojstva do vstopa v šolo. Ljubljana: Znanstvenoraziskovalni inštitut Filozofske fakultete.
- [7.] Pečjak, S. [2003]. Porajajoča se pismenost. V: Marina Blatnik Mohar. Beremo skupaj. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- [8.]Zrimšek, N. [2003]. Začetno opismenjevanje: pismenost v predšolski dobi in prvem razredu devetletne osnovne šole. Ljubljana: Pedagoška fakulteta.